

Οι Ελαιοκομικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα: Η περίπτωση του Ελαιοκομικού Συνεταιρισμού Κριτσάς και η συμβολή του στην Τοπική Ανάπτυξη

Επιτροπάκης, Ζ.¹, Αυγέρης, Α.², Αμπελίδου, Μ.³, Σεργάκη, Π.⁴, Κοντογεώργος, Α.⁵ & Χατζηθεοδωρίδης Φ.⁶

1. Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, e-mail: zacharias.e32@gmail.com
2. Ερευνητής (MSc), Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Α.Π.Θ., email: antonavgeris@gmail.com
3. Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Α.Π.Θ., email: ampelido@agro.auth.gr
4. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Α.Π.Θ., e-mail: gsergaki@auth.gr
5. Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων & Τροφίμων, Πανεπιστήμιο Πατρών, e-mail: akontoge@upatras.gr
6. Καθηγητής, Τμήμα Περιφερειακής και Διασυνοριακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, e-mail: fxtheodoridis@uowm.gr

*Abstract in english at the end of the paper

Περίληψη:

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη χρηματοοικονομική κατάσταση δέκα ελαιοκομικών συνεταιρισμών από τις περιοχές της Πελοποννήσου, της Βόρειας Ελλάδας και της Κρήτης. Στην συνέχεια επιλέχθηκε ένας από αυτούς (ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Κριτσάς, στο νομό Λασιθίου) που βρίσκεται σε τουριστική περιοχή της Κρήτης για να διερευνηθεί η συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη. Με τη βοήθεια προσωπικών συνεντεύξεων με κατοίκους του χωριού, με μέλη του συνεταιρισμού και με τη διοίκησή του, καταγράφηκε η άποψή τους για την συμβολή του συνεταιρισμού στην ανάπτυξη της περιοχής και η δυναμική που παρουσιάζει.

Λέξεις κλειδιά: Ελαιοκομικοί Συνεταιρισμοί, Χρηματοοικονομικοί Δείκτες, Τοπική Ανάπτυξη, Κριτσά, Κρήτη.

1. Εισαγωγή:

Οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής στην ύπαιθρο. Αυξάνουν την κοινωνική ευημερία -καθώς μειώνεται το κόστος συναλλαγής- και δημιουργούν πολλαπλασιαστικά οφέλη στην τοπική οικονομία (Dijk et al., 2019). Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ), αναγνωρίζοντας το στρατηγικό τους ρόλο, αφιερώνει σημαντικούς πόρους για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους (European Commission, 2016; Bretos & Marcuello, 2016).

Στην Ελλάδα ο αγροτικός τομέας ήταν ανέκαθεν πολύ σημαντικός. Στις μέρες μας τεκμηριώνεται περισσότερο από ποτέ η στρατηγική του σημασία καθώς η πορεία του μέσα στην πανδημία είναι πολύ σταθερότερη σε σχέση με τον τουρισμό. Προοπτικές υπάρχουν αλλά η αδύναμη διάρθρωση της Ελληνικής γεωργίας (ορεινές και απομονωμένες περιοχές, ανεπαρκείς υποδομές, χαμηλή επαγγελματική κατάρτιση, μικρό ποσοστό νέων αγροτών κ.α.), σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες της αγροδιατροφικής αλυσίδας που συμπεριφέρεται άδικα στον παραγωγό, δημιουργούν εμπόδια στην επιβίωση ιδίως των μικρών παραγωγών. Ως αποτέλεσμα, η παραγωγικότητα στον αγροτικό τομέα είναι σε πολύ χαμηλό επίπεδο και κατ' επέκταση και τα αγροτικά εισοδήματα συγκρινόμενα με εκείνα άλλων κλάδων στην Ελλάδα (Polyzos & Arambatzis, 2005).

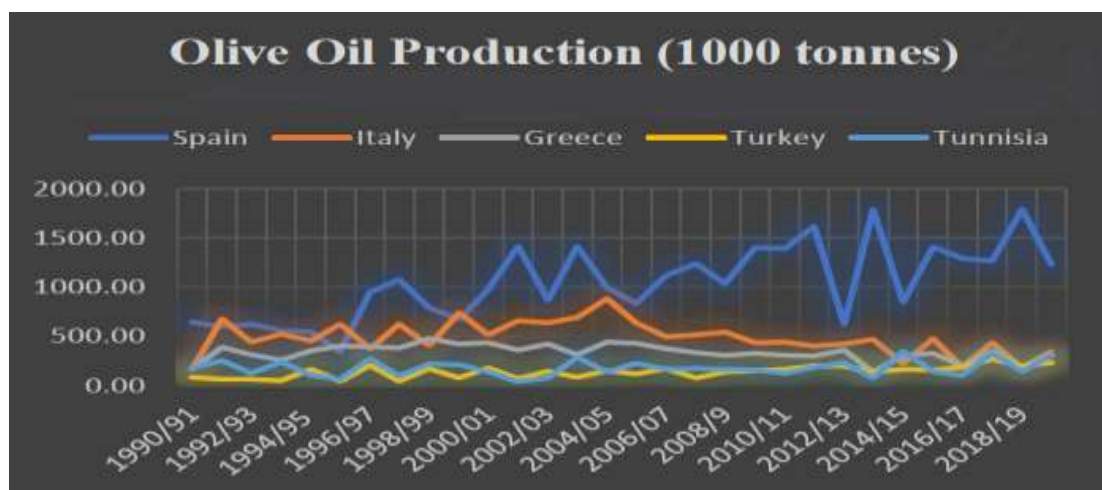
Στην παρούσα εργασία συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν τα χρηματοοικονομικά δεδομένα δέκα (10) σημαντικών ελαιοκομικών συνεταιρισμών από τις περιοχές της Πελοποννήσου, της

Βόρειας Ελλάδας και της Κρήτης. Συγκεκριμένα εξετάστηκαν οι συνεταιρισμοί: Παναγιάλειος, Καβάλας, ΚΑΣΕΛΛ (Κοινοπραξία Αγροτικών Συνεταιρισμών Επιδαύρου Λιμήρας- Λακωνίας), Κορίνθου, Τυμπακίου, Μυλοποτάμου, Μεραμβέλου, Λακωνίας, Κριτσάς και Χαλκιδικής. Επιλέχθηκαν ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί, διότι αυτός ο κλάδος είναι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την Ελλάδα. Το ελαιόλαδο αντιπροσωπεύει το 9% της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής (σε σύγκριση με το 1% στην Ευρώπη) (ICAP GROUP, 2018). Με τη βοήθεια της χρηματοοικονομικής ανάλυσης που βασίστηκε στα στοιχεία των ισολογισμών της περιόδου 2012-2017, αποκωδικοποιείται η πορεία των συνεταιρισμών. Στην συνέχεια παρουσιάζεται η περίπτωση του ελαιοκομικού συνεταιρισμού Κριτσάς, στο νομό Λασιθίου, η συμβολή του στην ανάπτυξη της περιοχής και η δυναμική που παρουσιάζει σύμφωνα με τις απόψεις των κατοίκων, των μελών και της διοίκησης του συνεταιρισμού.

2. Σύντομη Περιγραφή του Ελαιοκομικού Κλάδου:

Η Ελλάδα είναι η τρίτη χώρα στον κόσμο στην παραγωγή ελαιολάδου (300.000 τόνους το καλλιεργητικό έτος 2019-20, Διάγραμμα 1). Σε επίπεδο συμμετοχής του κλάδου στην ευρωπαϊκή «γεωργική αξία παραγωγής» έχει την υψηλότερη συμμετοχή (18% της συνολικής αξίας παραγωγής ελαιολάδου στην Ε.Ε), με δεύτερο κλάδο την αιγοπροβατοτροφία (10,9%) και τρίτο τα φρούτα (8,1%). Αλλά και στην Ελλάδα αποτελεί έναν από τους τρεις βασικότερους υποκλάδους της φυτικής παραγωγής -ως προς την αξία παραγωγής- (φρούτα: 21,4%, κηπευτικά: 17% και ελαιόλαδο: 11,5%).

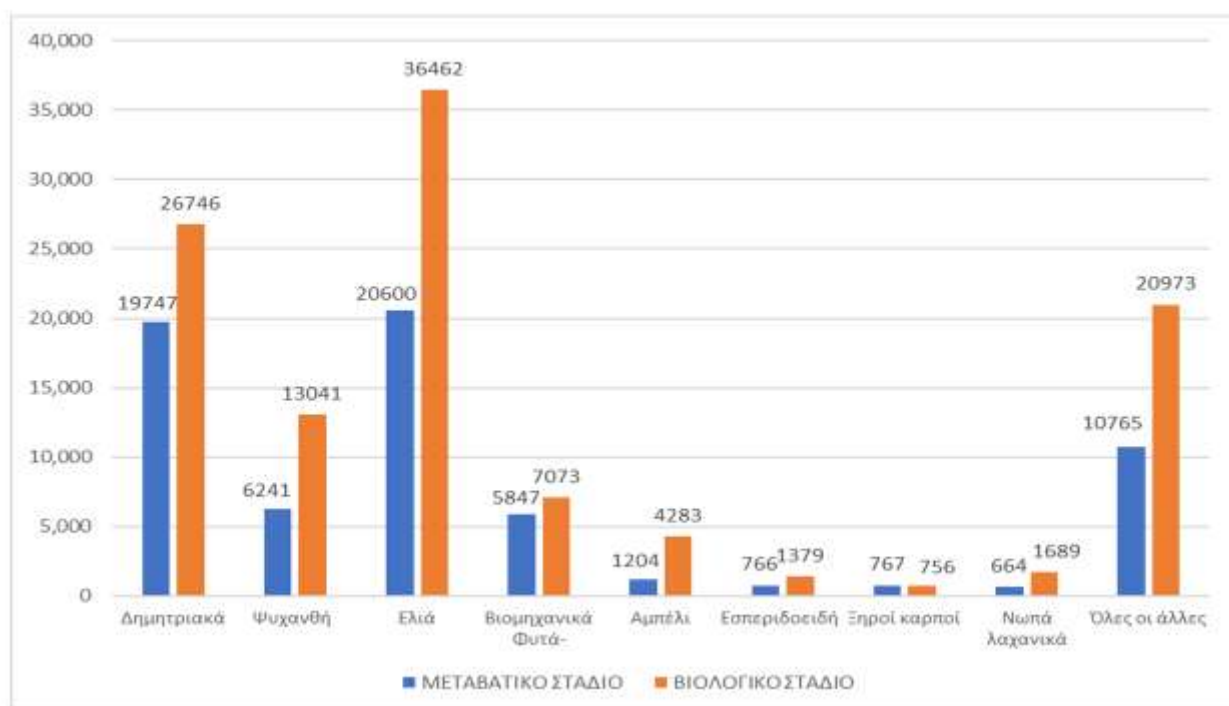
Διάγραμμα 1. Η παραγωγή ελαιολάδου για τις πέντε μεγαλύτερες σε παραγωγή χώρες του κόσμου από το 1990 έως το 2019.

Πηγή: International Olive Council, 2020

Επιπλέον, οι ελαιώνες έχουν την μεγαλύτερη κάλυψη από τις καλλιεργούμενες βιολογικές εκτάσεις με σχεδόν 57 χιλιάδες εκτάρια ακολουθούμενη από τα δημητριακά με 46,4 χιλιάδες εκτάρια στην Ελλάδα (Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2: Εκτάσεις βιολογικών καλλιεργειών σε εκτάρια, το 2019.

Πηγή: ΥΠΑΑΤ, Στατιστικά στοιχεία βιολογικών προϊόντων φυτικής & ζωικής προέλευσης

Η αναγνώριση του ελαιολάδου, από τους επιστήμονες, ως βασικού συστατικού της «Μεσογειακής Διατροφής» με υψηλή διατροφική αξία αλλά και η προτίμησή του από τους καταναλωτές, σηματοδοτεί την ύπαρξη ευκαιριών στον κλάδο αλλά και απειλών από την προσέλκυση νέων παγκόσμιων ανταγωνιστών. Οι Έλληνες παραγωγοί δεν έχουν καταφέρει ακόμα να καρπωθούν, στο βαθμό που τους αξίζει, αυτήν την παγκόσμια αυξητική τάση ζήτησης του ελαιολάδου. Το προαναφερθέν πρόβλημα σχετίζεται κυρίως με τις διαρθρωτικές αδυναμίες (υψηλό κόστος παραγωγής λόγω του μικρού μεγέθους των αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε συνδυασμό με τη χαμηλή παραγωγικότητα και το χαμηλό βαθμό χρήσης προηγμένης τεχνολογίας από τους παραγωγούς) αλλά και με την πολιτική προώθησής του. Η σταδιακή είσοδος νέων ανταγωνιστών στην αγορά του ελαιολάδου, σε συνάρτηση με την αδυναμία του παραγωγού να ασχοληθεί αποκλειστικά με το τυποποιημένο ελαιόλαδο που έχει υψηλότερη προστιθέμενη αξία έναντι του «χύμα», έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια σημαντικού μεριδίου της αγοράς (Mylonas, 2015).

Ο ρόλος των αγροτικών συνεταιρισμών είναι σημαντικός στη διακίνηση του προϊόντος. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περισσότερες συμφωνίες μεταξύ ανεξάρτητων ελαιοπαραγωγών συνάπτονται εντός συνεταιριστικών πλαισίων. Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ένα τρίτο της συνολικής ελαιοπαραγωγής στην ΕΕ (European Commission, 2016). Στην Ελλάδα, στην πρώτη θέση από άποψη απόλυτου αριθμού αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών/Οργανώσεων Παραγωγών (Ομπ/ΟΠ) βρίσκεται ο τομέας των οπωροκηπευτικών και ακολουθεί το ελαιόλαδο. Ο λόγος που τις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν οι Ομπ/ΟΠ των οπωροκηπευτικών και του ελαιόλαδου είναι η δυνατότητα που τους παρέχεται να συμμετέχουν στις χρηματοδοτήσεις της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς μέσω των αντίστοιχων τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, όσον αφορά στην Ελλάδα. Τον μεγαλύτερο αριθμό μελών, συγκεντρώνουν οι τομείς των οπωροκηπευτικών και του

ελαιολάδου. Όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 1, υπάρχουν 12 αναγνωρισμένες Ομάδες Παραγωγών και 131 Οργανώσεις Παραγωγών με συνολικό αριθμό μελών πολύ κοντά στα 22.000 μέλη.

Πίνακας 1: Κατανομή ΟμπΠ/ΟΠ ανά τομέα αγροτικής δραστηριότητας το έτος 2018.

Τομέας	Αριθμός Αναγνωρίσεων		Αριθμός μελών οργανωμένων σε Ομάδες Παραγωγών/Οργανώσεις Παραγωγών	Τομέας	Αριθμός Αναγνωρίσεων		Αριθμός μελών οργανωμένων σε Ομάδες Παραγωγών/Οργανώσεις Παραγωγών
	Ομάδες	Οργανώσεις			Ομάδες	Οργανώσεις	
Αιγοπρόβειο κρέας	3	0	42	Λοιπά Προϊόντα - Μέρος XXIV Τμήμα 2 (Πατάτα)	3	0	43
Αλιείας	0	2	23	Λοιπά Προϊόντα (Όσπρια, Ελαιούχοι σπόροι)	22	0	243
Βαμβάκι	47	5	663	Οίνου	5	1	106
Βόειο Κρέας	8	0	64	Οπωροκ/τικών*	44	134	20.471
Γάλα και Γαλακτοκομικά προϊόντα	26	3	233	Πρόβειο και αιγείο γάλα και γαλακτ. μέρος XVI	19	17	1.194
Ελαιολάδου	12	131	21.962	Ρύζι	25	1	233
Ζώντων Φυτών - Μέρος XIII							

Πηγή: ΥΠΑΑΤ, 2018

Στην Κρήτη, που βρίσκεται ο συνεταιρισμός Κριτσάς, οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή ελαιολάδου αφού αντιπροσωπεύουν περίπου το 40% της συνολικής Ελληνικής παραγωγής.

3. Παρουσίαση Αριθμοδεικτών Συνεταιρισμών:

Ένας συνεταιρισμός, παρόλο που ως κύριο σκοπό έχει να εξυπηρετήσει τα μέλη του και θα έπρεπε να δίνει προτεραιότητα σε αυτή του την λειτουργία έναντι του κέρδους, οφείλει να επιβιώσει στο ίδιο οικονομικό περιβάλλον με τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Καλείται λοιπόν να είναι ταυτόχρονα επιχειρηματικά αποτελεσματικός και να διαθέτει σημαντικό κοινωνικό κεφάλαιο. Στην συνέχεια παρουσιάζονται μερικοί βασικοί χρηματοοικονομικοί δείκτες βασισμένοι στα στοιχεία ισολογισμών της περιόδου 2012-2017 και συγκρίνονται με τον δείκτη της ICAP (2015) για τη Γεωργία. Οι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται είναι οι εξής:

- Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας.
- Αριθμοδείκτης Ειδικής Ρευστότητας.
- Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Ενεργητικού.
- Αριθμοδείκτης Φερεγγυότητας.
- Κύκλος Εργασιών.
- Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Είσπραξης Απαιτήσεων.

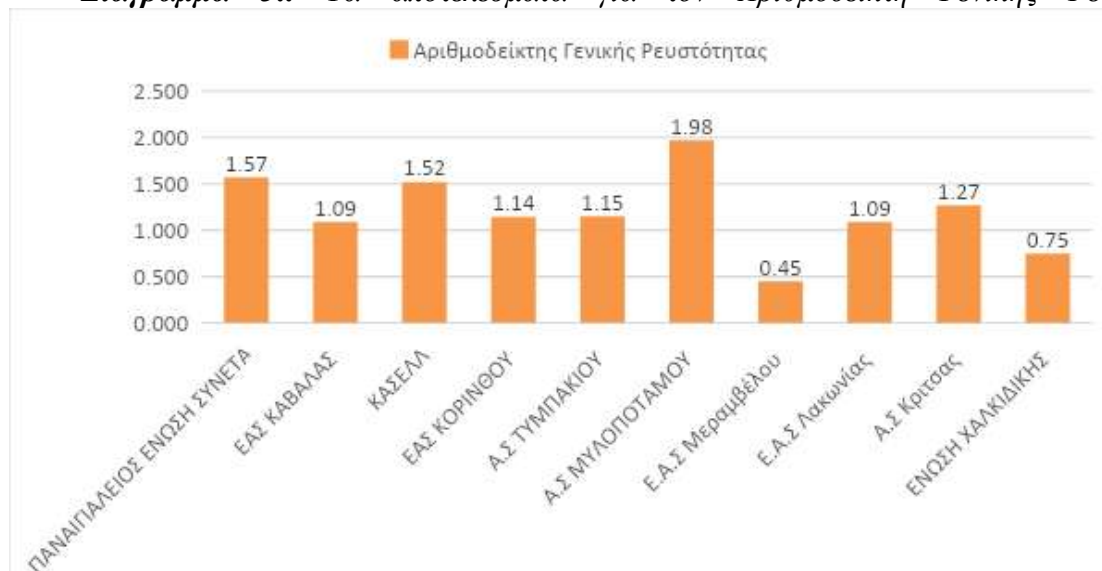
- Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Παγίων.
- Αριθμοδείκτης Μικτού Κέρδους.
- Αριθμοδείκτης Ιδίων/Συνολικά κεφάλαια.
- Αριθμοδείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης.

1. Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας

Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας=Κυκλοφορούν Ενεργητικό/ Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Η πλειονότητα των συνεταιρισμών παρουσιάζει δείκτες μεγαλύτερους της μονάδας (1). Δηλαδή, μπορούν να αντιμετωπίσουν κάποια δυσμενή εξέλιξη στη ροή των κεφαλαίων κίνησης και είναι πιο φερέγγυοι απέναντι στους βραχυπρόθεσμους πιστωτές τους. Συγκρίνοντας τους συνεταιρισμούς με τον αντίστοιχο αριθμοδείκτη της ICAP (2015) για την Γεωργία (1.01) συμπεραίνουμε ότι οι περισσότεροι συνεταιρισμοί έχουν υψηλότερο δείκτη. Ο συνεταιρισμός της Κριτσάς έχει ελαφρά υψηλότερο δείκτη (1.27) από το μέσο όρο των υπό εξέταση συνεταιρισμών (1.20).

Διάγραμμα 3: Τα αποτελέσματα για τον Αριθμοδείκτη Γενικής Ρευστότητας

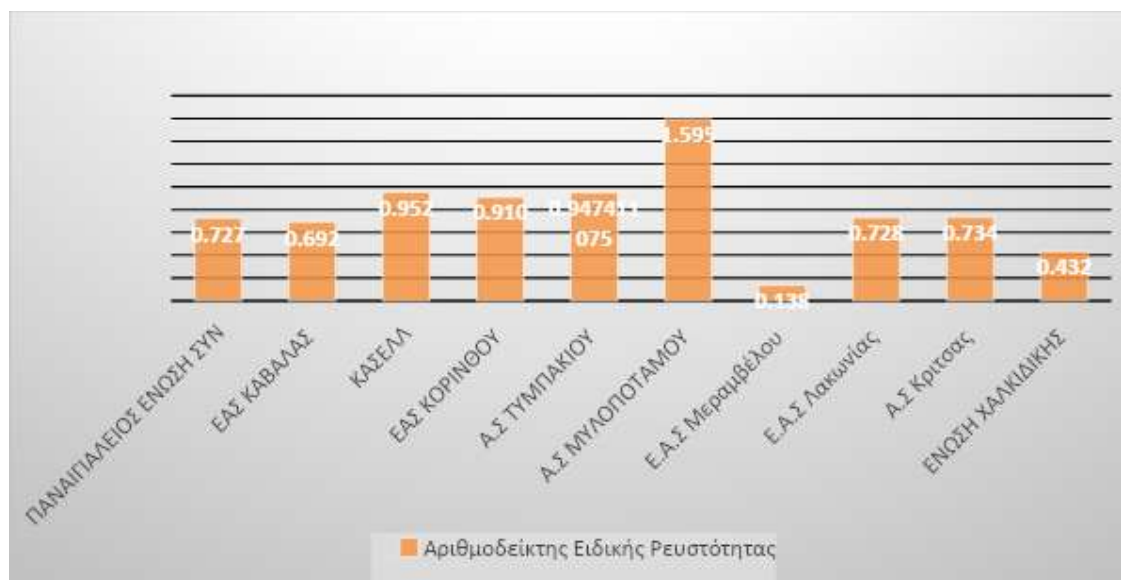

Στην συνέχεια παρουσιάζεται ο δείκτης ειδικής ρευστότητας. Εάν αυτοί οι δύο δείκτες (γενικής και ειδικής ρευστότητας) παρουσιάζουν μεγάλη απόκλιση σημαίνει πως υπάρχουν μεγάλα αποθέματα και μειωμένη ικανότητα αντιμετώπισης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους. Αυτό συμβαίνει επειδή ένας υψηλός δείκτης γενικής ρευστότητας, που μπορεί να οφείλεται σε υψηλό ύψος αποθεμάτων, δεν προσδίδει ρευστότητα στην επιχείρηση.

2. Αριθμοδείκτης Ειδικής Ρευστότητας

Αριθμοδείκτης Ειδικής Ρευστότητας= Κυκλοφορούν Ενεργητικό-Αποθέματα
/Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Διάγραμμα 4. Αριθμοδείκτης Ειδικής Ρευστότητας

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

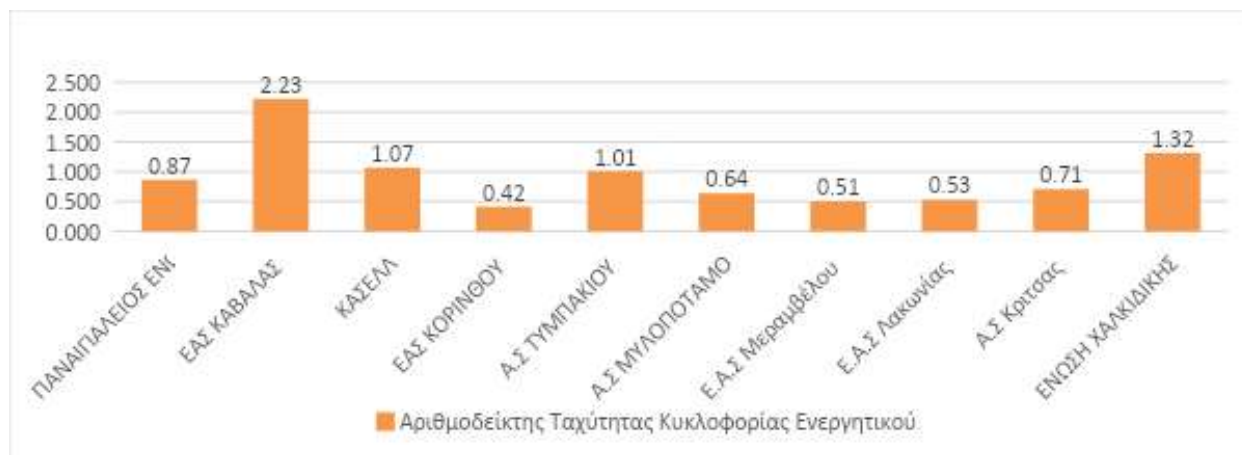
Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι οι περισσότεροι συνεταιρισμοί παρουσιάζουν ικανοποιητικές τιμές για τον συγκεκριμένο αριθμοδείκτη, που σημαίνει ότι μπορούν να καλύψουν τις τρέχουσες υποχρεώσεις τους με τα υπάρχοντα ρευστοποιήσιμα στοιχεία που κατέχουν. Πρέπει να σημειωθεί πως η τιμή του αριθμοδείκτη σύμφωνα με τον Ελληνικό οδηγό της ICAP (2015) για την γεωργία ισούται με 0,52. Οι συνεταιρισμοί που εξετάστηκαν στην πλειονότητα ξεπερνάνε το μέσο δείκτη της ελληνικής γεωργίας. Εξαιρέσεις αποτελούν ο συνεταιρισμός Μεραμβέλου και ο συνεταιρισμός Χαλκιδικής που παρουσιάζουν τις χαμηλότερες τιμές. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι οι συνεταιρισμοί αυτοί εξαρτώνται από τις μελλοντικές πωλήσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν την ρευστότητα που χρειάζονται. Εάν οι μελλοντικές πωλήσεις είτε μειωθούν είτε για κάποιο λόγο δεν εξασφαλίσουν την απαραίτητη ρευστότητα τότε, θα πρέπει να καταφύγει ο συνεταιρισμός στον δανεισμό.

3. Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Ενεργητικού

Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Ενεργητικού=Πωλήσεις/Συνολικό Ενεργητικό

Οι μισοί συνεταιρισμοί έχουν υψηλότερη τιμή από το δείκτη της ICAP (2015) (0,82). Οι συνεταιρισμοί που τείνουν να παρουσιάζουν υψηλότερους δείκτες, πιθανώς να χρησιμοποιούν αποτελεσματικότερα τα περιουσιακά τους στοιχεία. Βέβαια, τα στοιχεία αυτού του δείκτη επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τη μέθοδο των αποσβέσεων που ακολουθεί η διοίκηση του συνεταιρισμού, δηλαδή από το αν ακολουθείται πολιτική αυξανόμενης ή σταθερής απόσβεσης. Ο συνεταιρισμός Κριτσάς έχει ελαφρώς χαμηλότερη τιμή από το δείκτη της ICAP που οφείλεται κυρίως στην ύπαρξη υψηλού Ενεργητικού.

Διάγραμμα 5: Τα αποτελέσματα για τον Αριθμοδείκτη Ταχύτητας Κυκλοφορίας Ενεργητικού

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

4. Αριθμοδείκτης Φερεγγυότητας

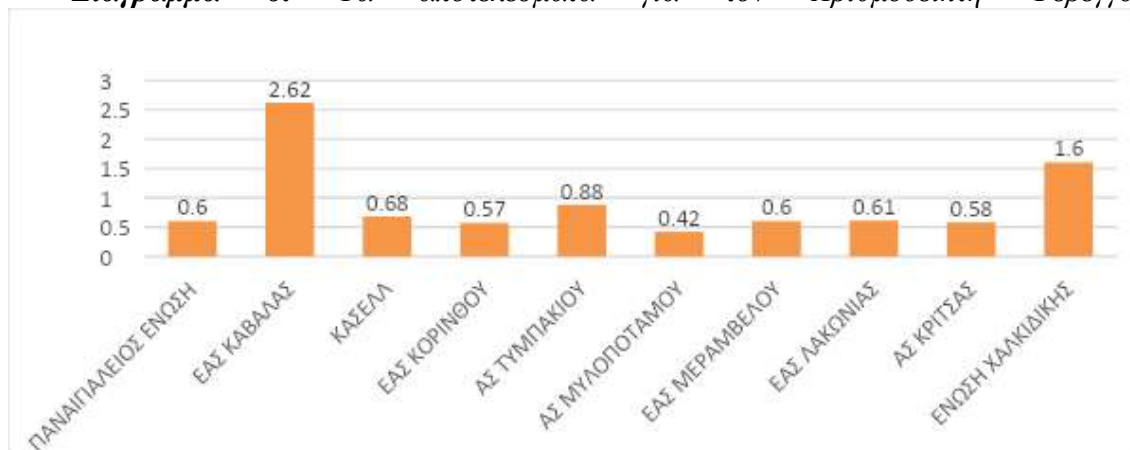
Αριθμοδείκτης Φερεγγυότητας = $\frac{\text{Σύνολο Υποχρεώσεων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$

Από τους συνεταιρισμούς που μελετήθηκαν, οι συνεταιρισμοί της Καβάλας και της Χαλκιδικής έχουν μεγαλύτερο μέρος χρησιμοποιούμενου Ενεργητικού που προέρχεται από δανεισμό. Βέβαια αξίζει να σημειωθεί πως οι διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ των συνεταιρισμών, αποκαλύπτουν τη διαφορετική πολιτική που ακολουθεί κάθε συνεταιρισμός και βοηθούν στον εντοπισμό της ορθότητας ή μη των επιχειρηματικών αποφάσεων στον τομέα των επενδύσεων (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Για τιμές που ξεπερνάνε την μονάδα (>1) παίρνουμε την ένδειξη ότι ο συνεταιρισμός δεν θα εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του, ακόμη και εάν ρευστοποιηθούν όλα τα περιουσιακά του στοιχεία. Ο δείκτης φερεγγυότητας αποτελεί σημαντικό κριτήριο για τον καθορισμό του ποσού των δανείων που μπορούν να χορηγηθούν στον συνεταιρισμό. Υπάρχουν όμως παράγοντες που επηρεάζουν αυτό το ποσό που δεν έχουν να κάνουν με τον συνεταιρισμό αλλά με την πολιτική που ακολουθούν οι δανειστές. Από τις μετρήσεις που παίρνουμε βλέπουμε ότι το χρησιμοποιούμενο ενεργητικό που προέρχεται από δανεισμό είναι μεγαλύτερο στην περίπτωση του συνεταιρισμού Καβάλας και του συνεταιρισμού Χαλκιδικής με δείκτες 2,62 και 1,6 αντίστοιχα. Οι δύο αυτοί συνεταιρισμοί με μετρήσεις μεγαλύτερες της μονάδας μας δείχνουν ότι ακόμη και εάν ρευστοποιήσουν όλα τα περιουσιακά τους στοιχεία δεν θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις υποχρεώσεις τους. Για την αξιολόγηση του παραπάνω δείκτη θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι το άριστο σημείο ισορροπίας μεταξύ κυκλοφορούντος και πάγιου ενεργητικού εξαρτάται από τον τομέα δραστηριότητας της

επιχείρησης. Οι διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ των επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, αποκαλύπτουν τη διαφορετική πολιτική που ακολουθεί κάθε επιχείρηση και βοηθούν να εντοπίζεται η ορθότητα ή μη των επιχειρηματικών αποφάσεων στον τομέα των επενδύσεων (Κοντογεώργος και Σεργάκη, 2015). Ο συνεταιρισμός της Κριτσάς έχει χαμηλές υποχρεώσεις σε σχέση με το Ενεργητικό του, γεγονός που εξηγείται από την προτίμηση της διοίκησης να χρησιμοποιεί τις πωλήσεις του για την κάλυψη των λειτουργικών του αναγκών παρά ξένα κεφάλαια.

Διάγραμμα 6: Τα αποτελέσματα για τον Αριθμοδείκτη Φερεγγυότητας

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

5. Κύκλος Εργασιών

Παρακάτω αναγράφεται ο μέσος όρος του κύκλου εργασιών για τα έτη που εξετάστηκαν οι συνεταιρισμοί (2012-2017). Υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις στις πωλήσεις των ελαιοκομικών συνεταιρισμών. Ο συνεταιρισμός της Κριτσάς έχει τις χαμηλότερες πωλήσεις από τους υπόλοιπους αλλά η καλλιεργούμενη έκταση των παραγωγών – μελών του συνεταιρισμού είναι πολύ μικρότερη από εκείνες των υπολοίπων συνεταιρισμών, γεγονός που σημαίνει ότι η τιμή πώλησης του ελαιολάδου είναι πολύ υψηλότερη από αρκετών συνεταιρισμών.

Διάγραμμα 7. Τα αποτελέσματα για τον Κύκλο Εργασιών

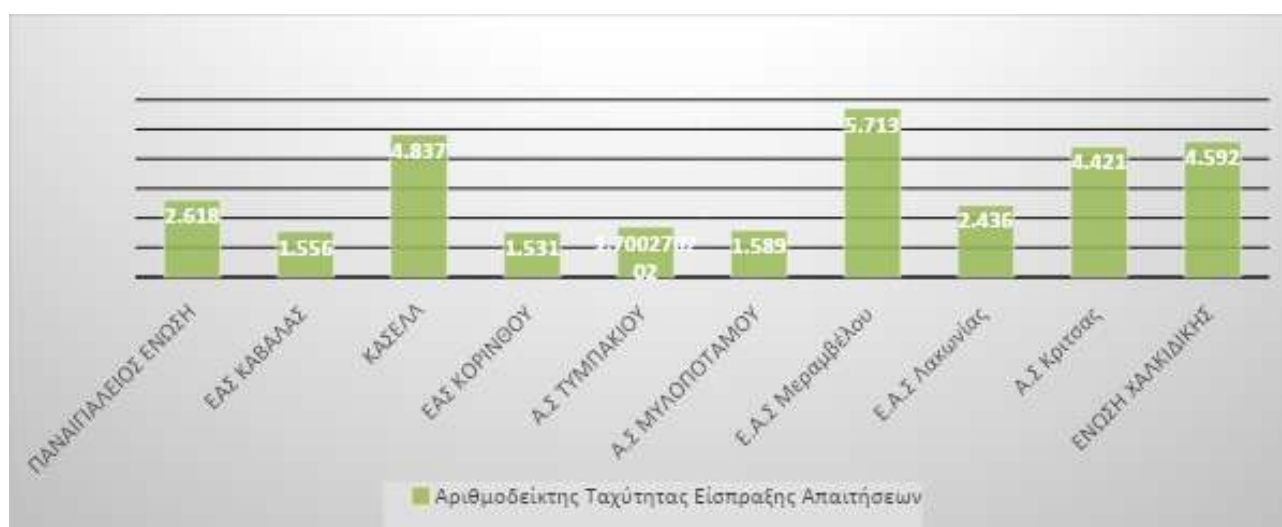

6. Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Είσπραξης Απαιτήσεων

Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Είσπραξης Απαιτήσεων = Πωλήσεις / Απαιτήσεις

Προκειμένου να θεωρείται ικανοποιητική η ταχύτητα ή ανακύκλωση των απαιτήσεων ο δείκτης πρέπει να λαμβάνει τιμή μεγαλύτερη του 3 ή 4. Από τους υπολογισμούς προέκυψε ότι έξι (6) από τους δέκα (10) συνεταιρισμούς έχουν δείκτη μικρότερο από τρία (3) με ελάχιστη τιμή το 1,53 του συνεταιρισμού Κορίνθου. Μέγιστη τιμή παρουσιάζει ο συνεταιρισμός Μεραμβέλου με τιμή 5,73. Συμπεραίνουμε πως οι παραπάνω συνεταιρισμοί, εισπράττουν τις απαιτήσεις τους παραπάνω από μια φορά ανά λογιστικό έτος θεωρητικά. Όμως οι έξι (6) από τους δέκα (10) έχουν μεγαλύτερο χρόνο παραμονής κεφαλαίων εκτός συνεταιρισμού, που σημαίνει ότι δεν έχουν τη δυνατότητα τα σχετικά κεφάλαια να μπορούν να επενδυθούν κάπου αλλού με επιπλέον απόδοση σε αντίθεση με τους υπόλοιπους τέσσερις (4) συνεταιρισμούς. Επιπρόσθετα, οι συνεταιρισμοί με μεγαλύτερους δείκτες είναι περισσότερο προστατευμένοι έναντι πελατών που προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο στις πληρωμές τους.

Διάγραμμα 8. Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Είσπραξης Απαιτήσεων

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

7. Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Παγίων

Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Παγίων=Πωλήσεις/Πάγιο Ενεργητικό

Επισημαίνεται στην βιβλιογραφία ότι η χρήση του αριθμοδείκτη ταχύτητας κυκλοφορίας παγίων είναι δύσκολο να ερμηνευτεί, καθώς οι πωλήσεις είναι συνέπεια πολλών παραγόντων και δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της αξίας των πωλήσεων και των παγίων. Με βάση τα αποτελέσματα φαίνεται πως ο συνεταιρισμός Κορίνθου είναι σε λιγότερο ευνοϊκή θέση αφού έχει πολύ υψηλό δείκτη που ενδεχομένως να σημαίνει ότι χρησιμοποιεί εντατικότερα τα πάγιά του στοιχεία σε σχέση με τους υπόλοιπους συνεταιρισμούς και πιθανώς να λειτουργεί βασιζόμενος σε ξένα κεφάλαια. Την μικρότερη εντατική χρήση των παγίων δείχνουν ο συνεταιρισμός Μεραμβέλου και ο συνεταιρισμός Λακωνίας, σύμφωνα με τις τιμές των δεικτών που προκύπτουν.

Διάγραμμα 9. Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Παγίων

Πηγή: Επεξεργασία Δεδομένων Έρευνας

8. Αριθμοδείκτης Μικτού Κέρδους

Αριθμοδείκτης Μικτού Κέρδους=Μικτό Κέρδος/Πωλήσεις%

Ο δείκτης που δίνει ο οικονομικός οδηγός της ICAP (2015) για την γεωργία είναι 11,91% ή 0,1191. Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν δύο (2) συνεταιρισμοί είναι κάτω από αυτό το νούμερο όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 10, δύο (2) συμβαδίζουν με το νούμερο της ICAP και οι υπόλοιποι το ξεπερνάνε τουλάχιστον 10% και άνω. Ο συνεταιρισμός Μεραμβέλου και ο συνεταιρισμός Λακωνίας φαίνεται να είναι στην καλύτερη θέση να αντιμετωπίσουν καλύτερα μια αύξηση του κόστους των πωλούμενων προϊόντων τους. Παράλληλα, οι υψηλές τιμές του δείκτη δείχνουν την ικανότητα της διοίκησης να πουλάει σε υψηλότερες τιμές, έχοντας σωστή τιμολογιακή πολιτική. Τον χαμηλότερο δείκτη τον έχει ο συνεταιρισμός Κριτσάς πράγμα που υποδεικνύει ότι ο συνεταιρισμός έχει ανάγκη βελτίωσης της πολιτικής διοίκησης και δεν πετυχαίνει ανταγωνιστικές τιμές. Αξίζει όμως να τονιστεί

πως υπάρχει και το ενδεχόμενο ο συνεταιρισμός να έχει θέσει σκόπιμα ένα χαμηλό περιθώριο μικτού κέρδους με σκοπό να επιτύχει αύξηση του όγκου των πωλήσεών του. Επίσης μπορεί να οφείλεται και σε επενδύσεις που έχει προβεί, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από το ύψος των πωλήσεών του (Κοσμά, 2013).

Διάγραμμα 10. Αριθμοδείκτης Μικτού Κέρδους

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

9. Αριθμοδείκτης Ιδίων προς Συνολικά Κεφάλαια

Αριθμοδείκτης Ιδίων προς Συνολικά Κεφάλαια = $\text{Ιδία Κεφάλαια} / \text{Συνολικά Κεφάλαια} \%$

Οι συνεταιρισμοί που έχουν υψηλότερους δείκτες δείχνουν ότι υπάρχει μικρότερη πιθανότητα οικονομικής δυσκολίας όσο αναφορά στην εξόφληση των υποχρεώσεών τους. Αντίθετα, οι συνεταιρισμοί με χαμηλότερους δείκτες έχουν την πιθανότητα να προκύψουν μεγάλες οικονομικές ζημιές που για να καλυφθούν θα επιβαρύνουν τα ίδια κεφάλαια. Εάν τα ίδια κεφάλαια είναι πολύ λίγα όταν προκύψουν τέτοιου είδους συνθήκες μπορεί ο συνεταιρισμός να χρειαστεί ακόμη και αναδιοργάνωση. Ο αγροτικός συνεταιρισμός Κριτσάς που εστιάζει η παρούσα εργασία από το δείγμα των ελαιοκομικών συνεταιρισμών που μελετήθηκαν φαίνεται να είναι σε καλή θέση όσο αναφορά στο να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του.

Διάγραμμα 11. Αριθμοδείκτης Ιδίων προς Συνολικά Κεφάλαια

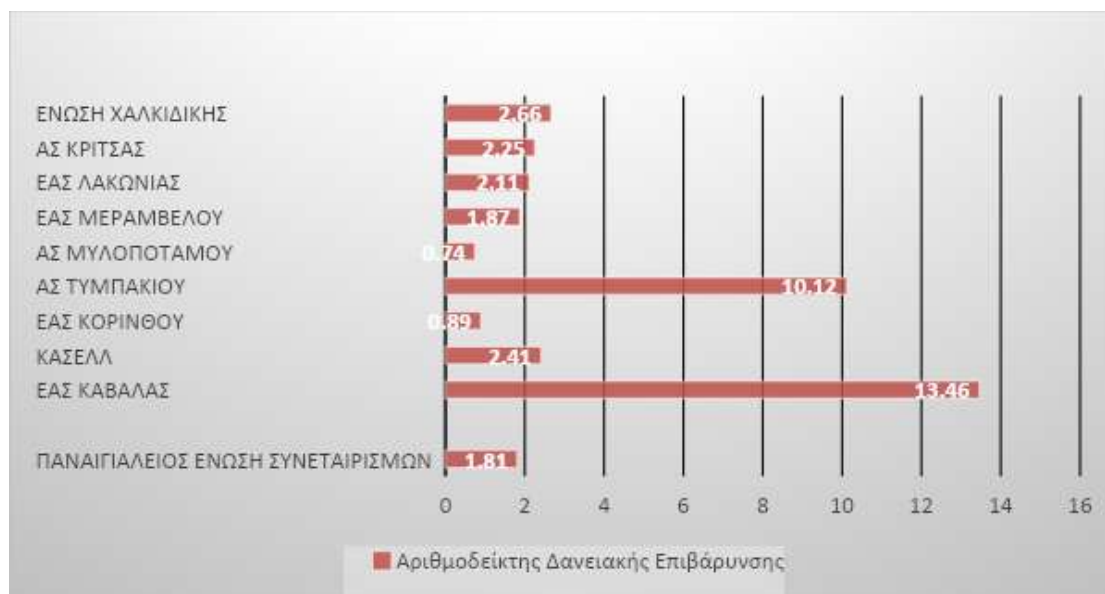
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

10. Αριθμοδείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης

Αριθμοδείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης = $\frac{\text{Συνολικές Υποχρεώσεις}}{\text{Ιδία Κεφάλαια}}$

Από το παρακάτω Διάγραμμα 12 βλέπουμε πως ο συνεταιρισμός Καβάλας και ο συνεταιρισμός Τυμπακίου έχουν τις υψηλότερες τιμές κάτι που φανερώνει πολύ μικρή συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων των συνεταιρισμών και μεγάλη δανειακή επιβάρυνση. Διατρέχουν δηλαδή τον μεγαλύτερο χρηματοοικονομικό κίνδυνο και θα αντιμετωπίσουν τα σοβαρότερα προβλήματα σε περιπτώσεις μειώσεων των πωλήσεων. Ο δείκτης που έχει ο οικονομικός οδηγός της ICAP (2015) για την ελληνική γεωργία είναι ίσος με 0,82. Μόλις δύο συνεταιρισμοί είναι κοντά σε αυτό το δείκτη και χαμηλότερα της μονάδας απολαμβάνοντας μεγαλύτερα περιθώρια ασφάλειας συγκριτικά με τους υπόλοιπους.

Διάγραμμα 12. Αριθμοδείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

4. Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Κριτσάς και ο Ρόλος του στην Τοπική Κοινωνία:

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός της Κριτσάς που βρίσκεται στην Κρήτη (νομό Λασιθίου) έχει καταφέρει- παρά τη μικρή έκταση που καλύπτει- να σκαρφαλώσει μεταξύ των συνεταιρισμών με τις περισσότερες πωλήσεις στην Ελλάδα. Γι αυτό επιλέξαμε να τον μελετήσουμε και να εξετάσουμε τα συστατικά της επιτυχίας του και την συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη (βλ. εικόνα 1).

Εικόνα 1. Η Τοποθεσία του Χωριού Κριτσά στο Νομό Λασιθίου Κρήτης

Για να διερευνηθεί η συνεισφορά του στην τοπική κοινωνία ήρθαμε σε επικοινωνία με μέλη του συνεταιρισμού, με τη διοίκηση, με εργαζόμενους στον συνεταιρισμό αλλά και με κατοίκους του χωριού. Ο συνεταιρισμός δημιουργήθηκε το 1927 από μια μικρή ομάδα ελαιοπαραγωγών και συνεχίζει μέχρι σήμερα παράγοντας υψηλής ποιότητας εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο με πολλές διακρίσεις. Αριθμεί 1350 μέλη από τα οποία ενεργά είναι τα 890. Στο πέρασμα των χρόνων απορρόφησε δύο γειτονικούς συνεταιρισμούς (των Λακωνίων

και της Πρίνας) με αποτέλεσμα να έχει ο συνεταιρισμός στην διάθεσή του περίπου 300.000 ελαιόδεντρα. Ο συνεταιρισμός ασχολείται αποκλειστικά με την παραγωγή ελαιολάδου και παρουσιάζει μέση ετήσια παραγωγή περίπου 450,000 κιλά εξαιρετικού παρθένου ελαιολάδου. Αξίζει να σημειωθεί πως ο ελαιοκομικός συνεταιρισμός της Κριτσάς έχει συγκεντρώσει 15 βραβεία για το ελαιόλαδο τα τελευταία χρόνια. Πραγματοποιεί εξαγωγές στη Γερμανία, στην Ιταλία, στη Γαλλία, στον Καναδά και στη Σαουδική Αραβία. Το 2017 εγκρίθηκε η καταχώρηση της ονομασίας «Κριτσά» ως Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη στο μητρώο Προστατευόμενων Ονομασιών Προέλευσης (ΠΟΠ), Προστατευόμενων Γεωγραφικών Ενδείξεων (ΠΓΕ) και Εγγυημένων Παραδοσιακών Ιδιότυπων Προϊόντων (ΕΠΙΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τρία ελαιόλαδα από την Κρήτη και το ελαιόλαδο Καλαμάτας καλύπτουν αθροιστικά περισσότερο από το 85% της συνολικής διακίνησης πιστοποιημένων ελαιολάδων στην Ελλάδα).

Το 90% των εργαζομένων του συνεταιρισμού κατοικεί στον χωριό ή κατάγεται από εκεί. Στον συνεταιρισμό λειτουργεί και ομάδα παραγωγών όπου οι ελαιοπαραγωγοί – μέλη του ΑΣ Κριτσάς εφαρμόζουν το πρότυπο Agro 2 στην καλλιέργεια της ελιάς στο πλαίσιο της Δράσης Β.IV.1, του εγκεκριμένου δυνάμει της ΥΑ 653/25431/30.03.2018 προγράμματος εργασίας της ΟΕΦ (Καν. 611/2014 και 615/2014). Για να επιτύχουν οι ελαιοπαραγωγοί το βέλτιστο αποτέλεσμα υπήρξε συνεργασία με συμβουλευτική εταιρεία, υπό την καθοδήγηση γεωπόνου για να λάβουν την απαραίτητη κατάρτιση. Επίσης, για να ενισχύσει ο συνεταιρισμός περαιτέρω αυτήν την προσπάθεια, προμηθεύει τα μέλη του με αγρό-εφόδια χωρίς χρέωση (ελαιόπανα, λάστιχα ύδρευσης, δοχεία μεταφοράς και άλλα αναλώσιμα) . Το όφελος από αυτήν την ενέργεια όπως μας είπαν και οι κάτοικοι αλλά και ο διαχειριστής του συνεταιρισμού είναι διττό. Βελτιώνοντας τις παραγωγικές τους δυνατότητες η ομάδα παραγωγών του συνεταιρισμού κατάφερε να γίνει πιο αποτελεσματική στην παραγωγή ελαιοκάρπου και ταυτόχρονα μέλη του συνεταιρισμού που δεν συμμετείχαν στην ομάδα αλλά και άτομα που ασχολούνται εποχιακά με την συγκομιδή καρπώθηκαν ως ένα βαθμό τις γνώσεις για τεχνικά θέματα καλλιέργειας όπως τι λίπασμα να χρησιμοποιήσουν, καλύτεροι τρόποι κλαδέματος και φροντίδας των δέντρων κ.α.

Επίσης, λόγω των βραβείων και των διακρίσεων που έχει λάβει το ελαιόλαδο του συνεταιρισμού, κατάφερε, σε συνεργασία με το τουριστικό πρακτορείο TUI, να αναπτύξει σημαντικά τον αγροτουρισμό μέσω μιας σειράς δράσεων όπως η γευσιγνωσία του τοπικού παραγόμενου προϊόντος. Οργανώνοντας εκδρομές γευσιγνωσίας από τα ξενοδοχεία προς το χωριό της Κριτσάς οι τουρίστες έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν το ελαιόλαδο αλλά και να περιηγηθούν στον συνεταιρισμό και στο χωριό. Σύμφωνα με τους κατοίκους του χωριού μέσω αυτής της πρωτοβουλίας ενισχύθηκε ο αριθμός των θερινών επισκεπτών όχι βέβαια τόσο πολύ σε αριθμό διανυκτερεύσεων όσο σε ημερήσιων εκδρομών, κάτι που ήταν αναμενόμενο, λόγω της σχετικά πρόσφατης εφαρμογής της παραπάνω ενέργειας. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι τη θερινή περίοδο λαμβάνουν χώρα διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που αναδεικνύουν τοπικά προϊόντα και εδέσματα. Αυτές οι εκδηλώσεις-φεστιβάλ διοργανώνονται από τον τοπικό πολιτιστικό σύλλογο σε συνεργασία με το γυναικείο συνεταιρισμό του χωριού με τους οποίους ο ελαιοκομικός συνεταιρισμός συνεργάζεται στενά παρέχοντας ελαιόλαδο ως πρώτη ύλη για την παρασκευή αυτών των προϊόντων. Επομένως, με την αύξηση των επισκεπτών στο χωριό προβάλλονται ταυτόχρονα και οι εκδηλώσεις και δίνεται η ευκαιρία σε όποιον επιθυμεί να τις παρακολουθήσει και να έρθει σε επαφή με τα τοπικά προϊόντα και τον πολιτισμό της περιοχής.

Επίσης, ο διαχειριστής του συνεταιρισμού αλλά και τοπικοί ιδιοκτήτες καταλυμάτων και χώρων εστίασης του χωριού μας είπαν ότι έχουν άριστη συνεργασία με τον συνεταιρισμό. Επιλέγουν να προμηθεύονται το ελαιόλαδο που χρησιμοποιούν από εκεί ενώ ταυτόχρονα αρκετοί κατέχουν και ελαιόδεντρα των οποίων την συγκομιδή δίνουν για έκθλιψη στον συνεταιρισμό και παίρνοντας το μερίδιο που τους αντιστοιχεί μπορούν να καλύψουν μεγάλο κομμάτι των αναγκών τους.

Αξιοσημείωτη ήταν η απάντηση του διαχειριστή του συνεταιρισμού Κριτσάς στην ερώτηση «Τι είναι αυτό που καθιστά τον συνεταιρισμό Κριτσάς έναν επιτυχημένο συνεταιρισμό;». Η απάντηση ήταν ...«δεν μπορώ να το προσδιορίσω σε ένα παράγοντα. Το αποδίδω κυρίως στην ποιότητα του ελαιολάδου που παράγεται, στην προσοχή που δίνουν οι παραγωγοί στη διαδικασία καλλιέργειας, στις συνεχείς συμβουλές που τους δίνουμε αλλά και στο μικροκλίμα της περιοχής. Επίσης, στο σύστημα κοινής άλεσης ελαιοκάρπου όπου όλες οι ελιές συνθλίβονται με έναν κοινό συντελεστή και η άλεση για τον κάθε παραγωγό γίνεται αυθημερόν για να αποφευχθεί ποιοτική αλλοίωση στον καρπό της ελιάς. Αυτό το σύστημα φαίνεται να ικανοποιεί αρκετά και τα μέλη του συνεταιρισμού με τα οποία μιλήσαμε, αφού το θεωρούν καλύτερο από το να βγαίνει ξεχωριστός συντελεστής για το μερίδιο παραγωγής του καθένα και να υπάρχουν ενδεχόμενες καθυστερήσεις στην άλεση».

Τέλος, παρόλες τις επιτυχίες του συνεταιρισμού μέχρι τώρα αναγνωρίζουν ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Προσπαθούν να ενώσουν και άλλους ελαιοκομικούς συνεταιρισμούς από τα γύρω χωριά ώστε να δημιουργηθούν πιο δυνατά σχήματα για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και ισχυρότερης διαπραγματευτικής δύναμης.

5. Συμπεράσματα-Συζήτηση

Επανελημμένα οι συνεταιρισμοί στην ιστορία έχει αποδειχθεί ότι προωθούν τα συμφέροντα των οικονομικά ασθενέστερων ατόμων μιας κοινωνίας. Συσπειρώνουν τους ντόπιους σε μια κοινωνία και συγκεντρώνουν τους πόρους τους με στόχο να επηρεάσουν τις δυνάμεις της αγοράς και να τονώσουν την ανάπτυξη της κοινότητας (Majee & Hoyt, 2011). Στη νεοφιλελεύθερη και παγκοσμιοποιημένη οικονομία η βιωσιμότητα των τοπικών κοινοτήτων είναι αβέβαιη εξαιτίας διαφόρων οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων (π.χ αστικοποίηση για εύρεση εργασίας, σπουδές, αναζήτηση ευκαιριών για επίτευξη προσωπικών και επαγγελματικών στόχων). Η ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφορία και στις νέες τεχνολογίες δημιουργούν όμως και ευκαιρίες στους κατοίκους των απομακρυσμένων περιοχών που σχετίζονται με τις νέες απαιτήσεις των καταναλωτών να έρθουν πιο κοντά στον παραγωγό και στα προϊόντα του. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι το κατάλληλο όχημα που μπορεί να φέρει σε επαφή τα δύο άκρα της εφοδιαστικής αλυσίδας (παραγωγούς και καταναλωτές) δημιουργώντας πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική κοινωνία (Birchall, 2004).

Αξίζει να σημειωθεί πως σε σχετική έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί σε αγροτικούς συνεταιρισμούς (μεταξύ τους και ελαιοκομικοί) στην Καταλονία αποδείχθηκε πως μια από τις οδούς που πρέπει να ακολουθηθεί και να ενισχυθεί στη σημερινή εποχή είναι η διαδικτυακή παρουσία των συνεταιρισμών. Η βελτίωσή της συντελεί στην αναβάθμιση της σχέσης του εκάστοτε συνεταιρισμού με τους καταναλωτές, όπως επίσης και στην εικόνα του προσφέροντας περισσότερους τρόπους αλληλεπίδρασης με τους ενδιαφερόμενους (παρέχοντας πληροφορίες για το προϊόν, τον τρόπο παραγωγής, την τοποθεσία κ.α)(Fransi *et al.* 2020). Με αυτό το τρόπο μπορεί να ωφεληθούν αμφότεροι, ο συνεταιρισμός και η τοπική κοινωνία, προβάλλοντας το προϊόν και την παραγωγική διαδικασία στο τοπικό περιβάλλον, δημιουργώντας μια ελκυστική εικόνα που θα «προσκαλεί» κάποιον να δοκιμάσει το προϊόν και ταυτόχρονα να γνωρίσει από κοντά την διαδικασία που δημιουργεί το αποτέλεσμα αποκτώντας νέες εμπειρίες.

Η δικτύωση των συνεταιρισμών με άλλες κοιτίδες επιχειρηματικότητας μπορεί επίσης να συνδράμει στην ευημερία των τοπικών κοινοτήτων (Bretos & Marcuello, 2016). Ειδικά σε μια χώρα όπως η Ελλάδα όπου ο αγροτικός τομέας είναι ο πέμπτος μεγαλύτερος παράγοντας στην οικονομία της χώρας, αλλά συγκριτικά με τους ευρωπαϊκούς εταίρους υστερεί σε παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα (McKinsey & Company, 2012), η συνεργασία του με άλλους κλάδους της οικονομίας είναι καθοριστική για την αναζωογόνηση των τοπικών κοινωνιών.

Επίσης, η πρόσφατη κινεζο-ευρωπαϊκή Συμφωνία (9/7/2020) για τη διακίνηση 100 προϊόντων ΠΓΕ από χώρες της Ε.Ε προς την Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και το αντίστροφο ανοίγει πολλές προοπτικές για την προώθηση του ελαιολάδου της Κριτσάς καθώς ένα από αυτά τα προστατευόμενα προϊόντα είναι το ελαιόλαδο Λασιθίου Κρήτης. Τα υπόλοιπα τέσσερα από ελληνικής πλευράς είναι το κρασί της Σάμου, η ελιά της Καλαμάτας, η Μαστίχα Χίου και η Φέτα.

Στην παρούσα έρευνα παρουσιάστηκε η περίπτωση ενός επιτυχημένου ελαιοκομικού συνεταιρισμού στην περιοχή της Κριτσάς στο νομό Λασιθίου και την επίδραση που έχει σε τοπικό επίπεδο με βάση τις απόψεις των τοπικών κατοίκων, ελαιοπαραγωγών, του διαχειριστή και του προέδρου του συνεταιρισμού. Δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς τη θετική επίδρασή του στην τοπική κοινωνία μέσα από την συνεργασία του με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας (κυρίως με τον τουρισμό) και τις προοπτικές που έχει με τον σχηματισμό μεγαλύτερων δομών. Σε αυτό το πλαίσιο ο συνεταιρισμός θα μπορούσε να εξετάσει τη δημιουργία επιπλέον δομών φιλοξενίας ώστε δυνητικά να αυξήσει την εξωστρέφειά του και την συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη. Σε συνεργασία με τον γυναικείο συνεταιρισμό Κριτσάς -για την παραγωγή τοπικών προϊόντων και ειδών λαϊκής τέχνης- μπορούν να δημιουργηθούν παραδοσιακού τύπου καταλύματα, στα οποία εκτός από την διαμονή και την γευσιγνωσία του ελαιολάδου, που ήδη γίνεται, θα δίνετε η ευκαιρία στον επισκέπτη να γνωρίσει και να συμμετέχει στην διαδικασία παραγωγής ελαιόλαδου από την συγκομιδή έως το τελικό προϊόν. Ο τουρίστας θα μεταφέρει την συμμετοχική εμπειρία που θα βιώσει στον τόπο του και ακολούθως -εάν μείνει ικανοποιημένος- όχι μόνο θα αναζητήσει τα ίδια προϊόντα στη χώρα του αλλά θα επιστρέψει ξανά στην περιοχή για να βιώσει τις ίδιες ή αντίστοιχες εμπειρίες.

Ευχαριστίες:

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον Πρόεδρο του συνεταιρισμού Κριτσάς κ. Ν. Αφορδακό καθώς και το Διαχειριστή κ. Κ. Χριστοφοράκη για την συνεργασία τους στην υλοποίηση της παρούσας εργασίας, καθώς και όλους όσους προθυμοποιήθηκαν (μέλη του συνεταιρισμού και κατοίκους της περιοχής) να συνεργαστούν και να μας παρέχουν πληροφορίες.

Βιβλιογραφία

- Birchall, J. (2004). *Cooperatives and the Millennium Development Goals*. Geneva, Switzerland: International Labour Organization (ILO).
- Bretos, I., & Marcuello, C. (2016). Revisiting globalization challenges and opportunities in the development of cooperatives. *Annals of public and cooperative economics*, 88(1), 47-73. DOI: 10.1111/apce.12145.
- Dijk van G., Sergaki, P. and Baourakis, G. (2019), «Cooperative Entrepreneurship: Governance and Developments», Cooperative Management Series, Springer.
- European Commission. (2016). Cooperatives - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs - European Commission. Retrieved 14 June 2020, from https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/cooperatives_en
- ICAP GROUP. (2018). *Κλαδική μελέτη ελαιολάδου - πυρηνέλαιου*. Αθήνα: ICAP AE.
- Majee, W., & Hoyt, A. (2011). Cooperatives and community development: A perspective on the use of cooperatives in development. *Journal of community practice*, 19(1), 48-61.
- Iliopoulos, C., Giagnocavo, C., Theodorakopoulou, I., & Gerez, S. (2012). *Support for Farmers' Cooperatives Case Study Report Structure and Strategy of Olive Oil Cooperatives: Comparing Crete, Greece to Andalusia, Spain*. Wageningen: Wageningen UR.
- International Olive Council. (2020). Olive Oil - International Olive Council. Retrieved 14 June 2020, from <https://www.internationaloliveoil.org/olive-world/olive-oil/>

- McKinsey & Company. (2012). *Greece 10 Years Ahead, Defining Greece's new growth model and strategy*. Athens: McKinsey & Company.
- Mylonas, P. (2015). "Olive Oil: Establishing the Greek brand, National Bank of Greece. Sectoral Report.
- Polyzos, S., & Arambatzis, G. (2005). Labor productivity of agricultural sector in Greece: Determinant factors and interregional differences analysis. *NEW MEDIT*, 5(1), 58-64.
- Κοντογεώργος, Α., & Σεργάκη, Π. (2015). *Αρχές Διοίκησης Αγροτικών Συνεταιρισμών* (1st ed.). Αθήνα: Σύνδεσμος ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.
- Cristobal-Fransi, E., Montegut-Salla, Y., Ferrer-Rosell, B., & Daries, N. (2020). Rural cooperatives in the digital age: An analysis of the Internet presence and degree of maturity of agri-food cooperatives'e-commerce. *Journal of Rural Studies*, 74, 55-66.

A Study of Olive Oil Cooperatives in Greece and their Contribution to Local Development: The case of the Kritsa Agricultural Cooperative.

Epitropakis, Z1. Augeris, A2. Ampelidou, M3, Sergaki, P4. Kontogeorgos, A5. & Chatzitheodoridis, F6.

- 1.MSc Researcher, Dpt of Economic Sciences, University of Macedonia, e-mail: zaxarias.e32@gmail.com
- 2.Researcher (MSc), Dpt of Agricultural Economics, Aristotle University of Thessaloniki, AUTH, Greece, email: antonavgeris@gmail.com
3. Researcher, Dpt of Agricultural Economics, Aristotle University of Thessaloniki, AUTH, Greece, email: ampelido@agro.auth.gr
4. Associate Professor, Dpt of Agricultural Economics, Aristotle University of Thessaloniki, AUTH, Greece, e- mail: gsergaki@auth.gr
5. Assistant Professor, Department of Business Administration of Food and Agricultural Enterprises, University of Patras, e-mail: akontoge@upatras.gr
6. Professor, Department of Regional & Cross-Border Development, University of Western Macedonia (Greece), e-mail: fxtheodoridis@uowm.gr

Abstract

The study examines the financial situation of ten agricultural cooperatives in the Peloponnese, Northern Greece and Crete. One of them was selected (the Agricultural Cooperative of Kritsa, in the prefecture of Lassithi) located in a touristic area of Crete to explore its contribution to local development. With the help of personal interviews with residents of the village, members of the cooperative and CEOs, it was recorder their opinion on the contribution of the cooperative to the development of the area and the dynamics that it presents.

Keywords: Olive oil Cooperatives, Financial ratios, Local Development, Kritsa, Crete.